

**Розвиток
української
літератури.
Становлення
сучасної**

**української
літературної
МОВИ.**

Історія України
9 клас

План уроку:

- 1. Що визначало розвиток української літератури в першій половині XIX ст.
- 2. Кого вважають першими класиками нової української літератури.
- 3. Чому з «Енеїдою» І. Котляревського пов'язують становлення сучасної української літературної мови.
- 4. Як літературні твори Т. Шевченка сприяли формуванню української національної ідеї.

Що визначало розвиток української літератури в першій половині XIX ст.

Українську літературу від кінця 18 ст. називають **новою**.

Порівняно з давньою це була література нової тематики, нових героїв і нового мовного оформлення – твори, на відміну від давніх, написані **сучасною українською літературною мовою**, тобто літературною мовою, в основі якої лежить жива, розмовна українська мова.

Реалізм –

художній напрям і метод, в основі якого лежить настанова на правдиве відтворення дійсності задля розкриття взаємин людини й суспільства, впливу соціально-історичних обставин на формування духовного світу, характеру особистості.

Основні жанри –

бурлескно-
трагестійна поема,
байка, балада,
соціально-побутова
п'єса,
сентиментальна

повість Тематика

літературних творів

пов'язана з
найгострішою
суспільно-
політичною
проблемою тих років
– кріпацтвом і
пошуком шляхів
боротьби з ним.

Завдання:

За матеріалом уроку скласти узагальнюючу таблицю “Розвиток української літератури в кінці XVIII – в першій половині XIX ст.”

Прізвище

Роки життя

Творчий доробок

Значення діяльності

Кого вважають першими класиками нової української літератури.

Слава основоположника художньої прози в новій українській літературі належить

Григорію Квітці-Основ'яненку.
«Малоросійські повісті» (1834, 1836–1837), до яких увійшли найвідоміші повісті «Конотопська відьма» і «Маруся».

П'єси «Сватання на Гончарівці» та «Шельменко-денщик»

**Петро Гулак-
Артемовський**

(1790–1865)

**Петро Гулак-
Артемовський**

уславився байками і
романтичними
баладами.

«Пан та собака»

(1818).

Балада «Рибалка»,
написана за мотивами
твору Гете.

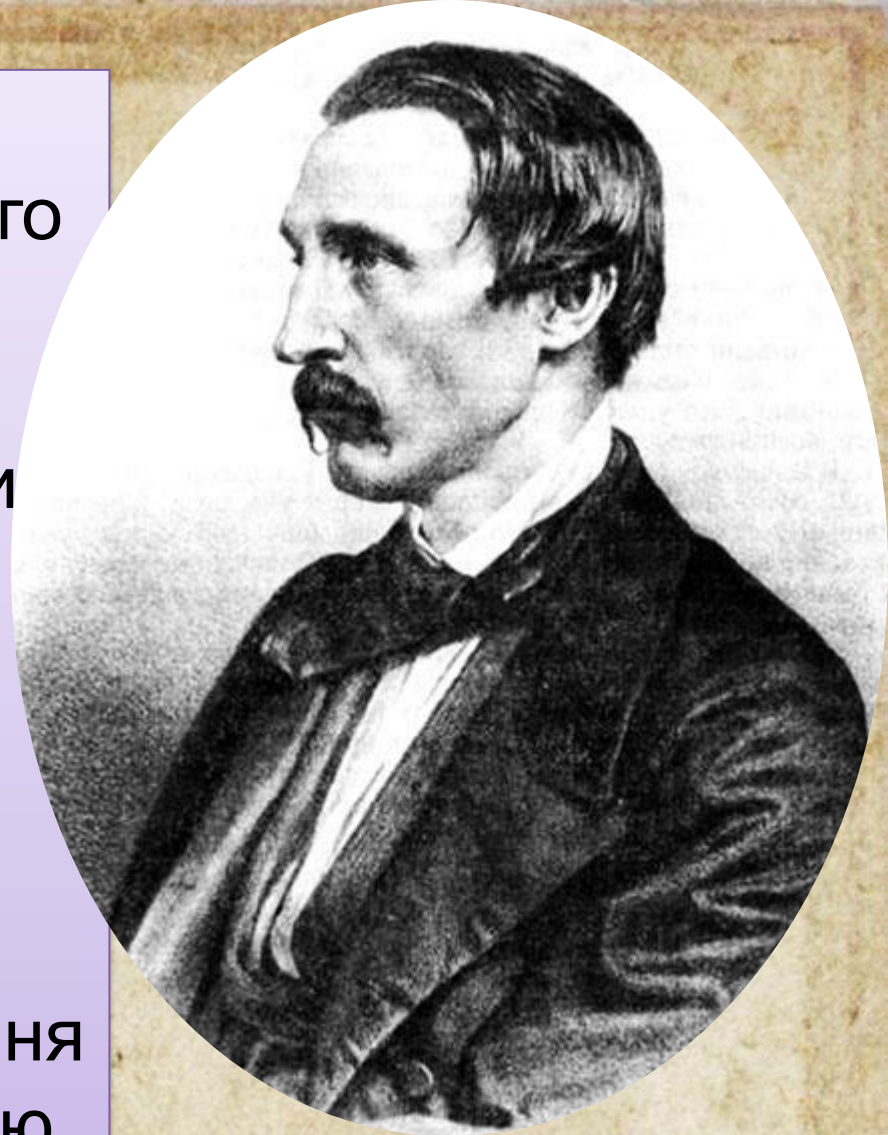
Євген Гребінка

(1812–1848)

- Євген Гребінка писав романи та повісті російською мовою, більшість яких спіткало забуття.
- Справжню літературну славу здобув невеликим українськомовним доробком – **байками**.

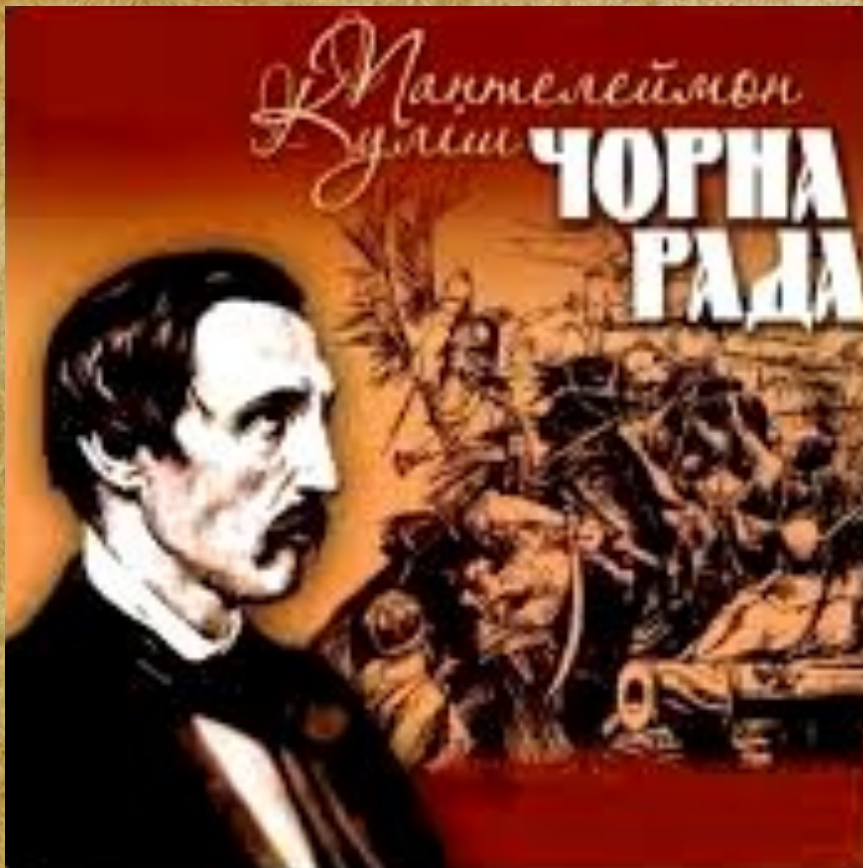

- Він зажив слави першого професійного українського літературного критика й творця українського правопису, чимало правил якого діють і нині.
- У 1857 р. П. Куліш видрукував український буквар – «ГраMATку» – перший підручник для навчання письма й читання живою українською мовою в Російській імперії.

**Пантелеймон
Куліш**

(1819–1897)

- В історію української літератури П. Куліш увійшов насамперед як автор першого в українській літературі історичного роману «Чорна рада. Хроніка 1663 року».

Т. Шевченко :

«Спасибі тобі, Богу милий, друже мій великий... за “Чорну раду”. Я вже її двічі прочитав, прочитав і третій раз, і все-таки не скажу більш нічого, як спасибі. Добре, дуже добре ти зробив, що подарував “Чорну раду” по-нашому».

**Микола
Гоголь**

(1809–1852)

- На початку 1830-х рр. виходять друком писані російською мовою, але українські за змістом твори письменника.
- **«Вечори на хуторі біля Диканьки»** .
- Повість-епопея **«Тарас Бульба»** зі збірки **«Миргород»** 1835 р. оспівує героїчні сторінки історії українського козацтва

Початок нової української літератури в західноукраїнських землях

Чому з «Енеїдою» І. Котляревського пов'язують становлення сучасної української літературної мови.

- Виходом з друку перших трьох частин «Енеїди» І. Котляревського 1798 р. започатковано історію нової української літератури й засвідчено появу сучасної української літературної мови.

**Іван
Котляревський**

1769 - 1826

- **Свідчення самобутності української мови в «Енеїді»**

- Зафіксовано близько 7000 слів різних тематичних груп: назви одягу, їжі, житла, хатнього інтер'єру, сільськогосподарських знарядь, народних ігор, назви спорідненості і свояцтва тощо.
- Мова поеми багата на синоніми. Яскраво представлено народну фразеологію.

Енеїда

- Першою граматикою народнорозмовної української мови була видрукувана **1818 р. «Грамматика малоросійського наріччя» О. Павловського.**
- З'явилися граматики української мови в Галичині та на Закарпатті. У **1830 р.** видано латинською мовою працю **«Грамматика слов'яно-українська» М. Лучкая**, у якій граматику української мови порівняно зі старослов'янською.
- Найзмістовнішою серед інших подібних праць вважають **«Граматику руської мови» Я. Головацького**, опубліковану **1849 р.**

Як літературні твори Т. Шевченка сприяли формуванню української національної ідеї.

- **Національна ідея**
– поняття, яким
окреслюють особливості
національної свідомості,
що знаходять свій вияв в
уявленнях про
національний ідеал,
призначення нації, її
місію, мету, мрію тощо.

Тарас Шевченко (1814–1861)

- Вихід у світ 1840 р. «Кобзаря» Тараса Шевченка започаткував новий етап у розвитку української літератури й мови.
- Уперше книжку було надруковано в Петербурзі.
- До неї входило вісім творів:
«Думи мої, думи мої»,
«Перебендя», «Катерина»,
«Тополя», «Думка (Нащо мені чорні брови)», «До Основ'яненка», «Іван Підкова»,
«Тарасова сім'я»

- «Ся маленька книжечка відразу відкрила новий світ поезії, вибухла, мов джерело чистої, холодної води, заяснила невідомою досі в українським письменстві ясністю простотою і поетичною грацією вислову».
- (І. Франко).

- За життя Т. Шевченка його твори під назвою «Кобзар» виходили ще й 1844 р. та 1860 р.

- Виняткова роль Тараса Шевченка як поета. Його поетична спадщина стала цілою добою в історії української літератури. З ім'ям Шевченка пов'язане утвердження української літературної мови.

Пам'ятник Т. Шевченку в Харкові – один із найкращих зразків монументальної Шевченкіани у світі.

1935

Закріплення нового

Визначте, про кого йдеться.

1. Автор першого твору, що засвідчив появу нової української літератури й нової української літературної мови.
2. Обіймав посаду ректора Харківського університету. Як письменник уславився байками та романтичними баладами.
3. Основоположник художньої прози в новій українській літературі.
4. Писав романи та повісті російською мовою, більшість яких спіткало забуття. Справжню літературну славу здобув кількісно невеликим українськомовним доробком – байками.
5. Перший професійний український літературний критик і творець українського правопису, автор першого національного історичного роману.
6. Автор першої друкованої граматики народнорозмовної української мови «ГраMATика малоросійського нарiччя».

• Назвіть авторів літературних творів:

- 1) «Енеїда»;
- 2) «Маруся», «Конотопська відьма»;
- 3) «Пан та собака»;
- 4) «Ніч перед Різдвом», «Тарас Бульба»;
- 5) «Чорна рада»;
- 6) «Думи мої, думи мої», «Перебендя», «Катерина», «Сон».

Домашнє завдання:

- 1. Опрацювати відповідний матеріал підручника.
- 2. Випереджальне завдання:

Підготувати повідомлення про пам'ятки архітектури та видатних художників України кінця XVIII – першої половини XIX ст. (на вибір учня).

